

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ

-----o0o-----

**NẠN TẢO HÔN CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ Ở XÃ THÁI HỌC,
HUYỆN NGUYỄN BÌNH, TỈNH CAO BẰNG**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HÓA
CHUYÊN NGÀNH VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ**

SINH VIÊN THỰC HIỆN: NGUYỄN ĐÌNH KIÊN

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN: PGS.TS. ĐINH THỊ VÂN CHI

HÀ NỘI, 2011

Lời cảm ơn

Để hoàn thành khoá luận tốt nghiệp với đề tài: “Nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng”, ngoài vốn hiểu biết và sự nỗ lực của bản thân, em xin gửi lời cảm ơn chân thành tới cô hướng dẫn PGS.TS Đinh Thị Vân Chi _người đã tận tình chỉ bảo, hướng dẫn và giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện đề tài này.

Em xin gửi lời cảm ơn tới các thầy cô trong khoa Văn hoá Dân tộc thiểu số, Ban giám hiệu trường Đại học Văn hoá Hà Nội đã giúp đỡ em trong suốt quá trình học tập tại trường.

Bên cạnh đó, em cũng xin gửi lời cảm ơn tới và Phòng Văn hoá - Thông tin huyện Nguyên Bình, UBND xã Thái Học, các ban ngành của xã Thái Học và nhân dân Dao Đỏ trong xã đã tận tình giúp đỡ, cung cấp những tài liệu quý để em hoàn thành tốt khoá luận của mình.

Em xin chân thành cảm ơn!

Hà Nội, tháng 5 năm 2011

Sinh viên

Nguyễn Đình Kiên

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	6
2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu	7
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	8
4. Phương pháp nghiên cứu	8
5. Đóng góp của đề tài.....	8
6. Nội dung và bố cục.....	9
CHƯƠNG I TẬP QUÁN HÔN NHÂN TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ Ở XÃ THÁI HỌC, HUYỆN NGUYÊN BÌNH, TỈNH CAO BẰNG	10
1.1.Khái quát về người Dao Đỏ ở xã Thái học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng	10
<i>1.1.1.Nguồn gốc lịch sử, tên gọi của người Dao Đỏ</i>	10
<i>1.1.2.Đặc điểm địa bàn cư trú và đặc điểm kinh tế</i>	12
<i>1.1.3Đặc điểm văn hóa</i>	13
<i>1.1.3.1.Văn hóa vật chất</i>	13
<i>1.1.3.2.Văn hóa tinh thần</i>	15
1.2. Hôn nhân truyền thống của người Dao Đỏ xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng	18
<i>1.2.1Quan niệm chung về hôn nhân</i>	18
<i>1.2.2. Độ tuổi kết hôn</i>	19
<i>1.2.2.1. Độ tuổi kết hôn trong quan niệm của người Dao Đỏ</i>	19
<i>1.2.2.2.Khái niệm tảo hôn và quy định độ tuổi kết hôn của Luật Hôn nhân và Gia đình</i>	20
<i>1.2.3.Mục đích kết hôn và tiêu chí chọn con dâu, con rể</i>	21
<i>1.2.4.Hình thức ở rể và một số nghi thức trong hôn nhân</i>	23
<i>1.2.4.1.Hình thức ở rể</i>	23
<i>1.2.4.2.Một số nghi thức trong hôn nhân</i>	24
<i>1.2.4.2.1.Lễ so tuổi</i>	24

1.2.4.2.2.Lễ ăn hỏi.....	25
1.2.4.2.3.Lễ cưới.....	25
1.2.4.2.4.Lễ cô dâu vào nhà.....	26
1.2.4.2.5. Lễ lại mặt.....	26
CHƯƠNG II: THỰC TRẠNG NẠN TẢO HÔN HIỆN NAY CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ Ở XÃ THÁI HỌC, HUYỆN NGUYÊN BÌNH, TỈNH CAO BẰNG VÀ NHỮNG ẢNH HƯỞNG CỦA NÓ ĐẾN KINH TẾ - XÃ HỘI.....	27
2.1. Thực trạng tảo hôn hiện nay của người Dao Đỏ.....	27
2.1.1. Khát quát về tảo hôn của người Dao Đỏ.....	27
2.1.3. Độ tuổi kết hôn.....	30
2.1.4. Đối tượng kết hôn.....	33
2.2. Ảnh hưởng của nạn tảo hôn đến sự phát triển kinh tế - xã hội ở Thái Học.....	33
2.2.1. Ảnh hưởng của tảo hôn đến kinh tế xã hội.....	33
2.2.1.1. Ảnh hưởng của tảo hôn đến y tế, giáo dục.....	33
2.2.1.1.1. Đối với y tế.....	33
2.2.1.1.2. Đối với giáo dục.....	34
2.2.1.2. Ảnh hưởng của tảo hôn đến vấn đề đất đai.....	36
2.2.1.3.Ảnh hưởng của tảo hôn đến đời sống kinh tế và mức sống.....	37
2.2.2. Ảnh hưởng của tảo hôn đến chính sách dân số - kế hoạch hóa gia đình.....	38
2.2.2.1. Tảo hôn làm cho dân số tăng nhanh và giảm hiệu quả chương trình dân số – kế hoạch hóa gia đình.....	38
2.2.2.2. Nạn tảo hôn làm suy giảm chất lượng dân số.....	39
2.2.3. Ảnh hưởng của tảo hôn đến sự phát triển của phụ nữ và trẻ em.....	40
2.2.3.1. Đối với phụ nữ.....	40
2.2.3.2. Đối với trẻ em.....	42
2.2.4. Những vấn đề gian nan ở Thái Học từ tảo hôn.....	43
2.2.4.1 Vấn đề đăng kí kết hôn của các cặp tảo hôn.....	43
2.2.4.2 Vấn đề khai sinh cho con cái của các cặp tảo hôn.....	46

CHƯƠNG III NGUYÊN NHÂN VÀ GIẢI PHÁP NHẪM HẠN CHẾ NẠN TẢO HÔN CỦA NGƯỜI DAO ĐỎ Ở XÃ THÁI HỌC HUYỆN NGUYÊN BÌNH TỈNH CAO BẰNG	48
3.1. Nguyên nhân nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng.....	48
3.1.1. Quan niệm của người Dao Đỏ về hôn nhân	48
3.1.2. Nguyên nhân từ quan niệm về con cái.....	50
3.1.2.1. Quan niệm “con đàn cháu đống”	50
3.1.2.2. Quan niệm về con trai, con gái	51
3.1.3. Nguyên nhân từ trình độ nhận thức, phong tục tập quán và tâm lý	53
3.1.3.1. Trình độ nhận thức của người Dao Đỏ	53
3.1.3.2. Phong tục tập quán, tâm lý của người Dao Đỏ xã Thái Học	55
3.1.4. Nguyên nhân từ đặc điểm kinh tế	56
3.1.4.1. Hoạt động kinh tế truyền thống.....	56
3.1.4.2. Trình độ phát triển kinh tế	57
3.1.5. Nguyên nhân từ phía chính quyền địa phương và công tác dân số kế hoạch hóa gia đình	58
3.2. Một số kiến nghị và giải pháp	59
3.2.1. Giải pháp phát triển kinh tế.....	60
3.2.2. Giải pháp về y tế, giáo dục	61
3.2.2.1. Giải pháp về y tế.....	61
3.2.2.2. Giải pháp về giáo dục.....	62
3.2.3. Giải pháp can thiệp làm giảm tình trạng tảo hôn và kết hôn cận huyết thống.	63
3.2.4. Giải pháp về văn hóa, xã hội và công tác tuyên truyền, vận động	64
KẾT LUẬN	67
TÀI LIỆU THAM KHẢO	69
PHỤ LỤC	71

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Trải qua mấy nghìn năm lịch sử dựng nước và giữ nước, dân tộc Việt Nam đã vượt qua muôn vàn khó khăn, thử thách để đánh bại các cuộc xâm lược, giữ vững nền độc lập dân tộc. Một trong những nguyên nhân của thắng lợi đó chính là sức sống mãnh liệt của bản sắc văn hóa các dân tộc Việt Nam ta và nhân dân các dân tộc Việt Nam đã cùng kề vai sát cánh đoàn kết gắn bó, đấu tranh kiên cường chiến thắng mọi thiên tai, địch họa để bảo vệ Tổ quốc, xây dựng đất nước giàu mạnh, nhân dân ấm no hạnh phúc. Qua các thời kỳ lịch sử, từ thế hệ này đến thế hệ khác, dân tộc ta đã dày công vun đắp bảo vệ và phát huy những bản sắc văn hóa tốt đẹp đó.

Sự đoàn kết gắn bó giữa các cộng đồng dân tộc đã tạo nên một quốc gia đa dân tộc bền vững, thống nhất. Việt Nam là một quốc gia đa dân tộc gồm có 54 dân tộc anh em cùng sinh sống trên dải đất hình chữ S này. Mỗi một dân tộc đều có những phong tục tập quán, bản sắc văn hóa độc đáo, đặc trưng riêng nhưng cùng tồn tại và phát triển theo tiến trình lịch sử hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước của dân tộc, trong đó có những phong tục tập quán, bản sắc văn hóa quý, có những giá trị cần được bảo tồn, phát huy và phát triển nó.

Tuy nhiên cũng có những vấn đề do chế độ phong kiến để lại ăn sâu vào tâm lý của người dân và do những điều kiện, hoàn cảnh kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội dẫn đến trình độ dân trí, nhận thức thấp nên có những phong tục tập tục trở thành hủ tục lạc hậu không còn phù hợp với tình hình mới, thậm chí có nguy cơ ảnh hưởng đến giống nòi, tương lai sau này của tộc người và của cả đất nước, đó là: nạn tảo hôn, sinh đẻ sớm, phá rừng làm nương rẫy, du canh du cư, cúng tà ma cho người ốm... Như vậy, nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng hiện nay chính là một trong những hủ tục nguy hại đó. Hủ tục này đã và đang trở thành vấn đề cấp thiết bởi nó đặt ra nhiều vấn đề nan giải cần có sự quan tâm đúng hướng của các

cấp ủy chính quyền cũng như nhận thức đúng đắn của đồng bào Dao Đỏ nơi đây về việc thực hiện đúng Luật Hôn nhân và Gia đình và chính sách Dân số – Kế hoạch hóa gia đình do Nhà nước ban hành, quản lý. Vì vậy, hủ tục này đang là vấn đề cấp thiết hiện nay cần nghiên cứu và tìm ra các giải pháp nhằm hạn chế, ngăn chặn hủ tục này.

Từ sự cấp thiết trên và bản thân là một sinh viên đang học tập tại khoa Văn hóa Dân tộc thiểu số của trường Đại học Văn hóa Hà Nội và đã từng có điều kiện thực tế tại xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng, tôi đã nhận thức thấy được phần nào đời sống và nạn tảo hôn của đồng bào với những nguy hại của nó. Tôi nhận thấy bản thân mình muốn và phải làm điều gì đó để góp phần vào việc giúp đồng bào Dao Đỏ xã Thái Học nhận thức được hậu quả của nạn tảo hôn, từ đó từng bước thực hiện tốt chính sách dân số - kế hoạch hóa gia đình và Luật Hôn nhân và Gia đình do Nhà nước ban hành.

Với những lý do trên tôi đã chọn đề tài: “Nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng” làm đề tài khóa luận tốt nghiệp của mình.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

**** Mục đích nghiên cứu***

Đề tài được triển khai nhằm tìm hiểu thực trạng nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng, những nguyên nhân và những ảnh hưởng của nó đến sự phát triển kinh tế – xã hội ở địa phương, đưa ra những giải pháp để góp phần nhận thức đúng đắn hơn nữa của đồng bào Dao đỏ về vấn đề hôn nhân, gia đình để họ thực hiện đúng Luật Hôn nhân và Gia đình do Nhà nước ban hành, và thực hiện có hiệu quả chính sách Dân số – Kế hoạch hóa gia đình.

**** Nhiệm vụ nghiên cứu***

Để đạt được mục tiêu, đề tài phải làm những nhiệm vụ đó là :

- Tìm hiểu nguồn gốc, đặc điểm văn hóa, phong tục tập quán hôn nhân truyền thống của người Dao Đỏ xã Thái Học .

- Tìm hiểu thực trạng tảo hôn hiện nay của người Dao Đỏ xã Thái Học.

- Tìm hiểu nguyên nhân dẫn đến nạn tảo hôn của người Dao Đỏ xã Thái Học.

- Tìm hiểu những ảnh hưởng của nạn tảo hôn của người Dao Đỏ xã Thái Học đến kinh tế – xã hội ở địa phương.

- Đưa ra một số khuyến nghị, giải pháp đối với nạn tảo hôn ở xã Thái Học.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu: nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng

- Phạm vi nghiên cứu:

+ Địa bàn nghiên cứu : tại xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng. Do điều kiện có hạn nên tôi chỉ có thể thực hiện nghiên cứu điểm (xã Thái Học) về vấn đề tảo hôn. Hơn nữa, ở đây là một trong những xã của huyện Nguyên Bình có 100% người Dao Đỏ sinh sống, tỷ lệ tảo hôn cũng nhiều và cũng tại đây đặc trưng văn hóa tộc người Dao Đỏ được thể hiện đậm nét.

+ Thời gian: Từ năm 2006 trở lại đây

4. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp nghiên cứu thư tịch

- Phương pháp nghiên cứu điền dã dân tộc học, trong đó bao gồm một số phương pháp chủ yếu như : quan sát, phỏng vấn, ghi chép, chụp ảnh...

5. Đóng góp của đề tài

- Đề tài góp phần bổ sung tài liệu về tập quán hôn nhân và nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở Việt Nam nói chung và người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng nói riêng.

Đề tài là tài liệu tham khảo cho các cán bộ làm công tác dân số - kế hoạch hóa gia đình ở địa phương.

Đề tài góp phần giúp người Dao Đỏ nhận thức đúng đắn hơn nữa của người Dao Đỏ về vấn đề hôn nhân và gia đình để thực hiện đúng Luật Hôn nhân và Gia đình do Nhà nước ban hành.

6. Nội dung và bố cục

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo, phụ lục, nội dung chính của đề tài được trình bày trong 3 chương sau đây:

Chương I: Tập quán hôn nhân truyền thống của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng.

Chương II: Nạn tảo hôn hiện nay của người Dao Đỏ ở xã Thái Học, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng và những ảnh hưởng của nó đến kinh tế - xã hội của địa phương

Chương III: Nguyên nhân và giải pháp nhằm hạn chế nạn tảo hôn của người Dao Đỏ ở xã Thái Học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. UBND xã Thái Học, báo cáo tình hình thực hiện các mục tiêu kinh tế-xã hội năm 2008 và 6 tháng đầu năm 2009.
2. UBND xã Thái Học, báo cáo tình hình thực hiện các mục tiêu kinh tế-xã hội 6 tháng cuối năm 2009 và năm 2010.
3. Bế Việt Đăng, Nguyễn Khắc Tụng.... *Người Dao ở Việt Nam*, NXB KHXHH, H.1971.
4. Chu Thái Sơn, Võ Mai Phương, *Người Dao*, NXB Trẻ
5. Tuyết Minh, *Vài nét văn hóa người Dao*, NXB Trẻ
6. Đặng Phúc Lương, *Quả bầu vàng : Truyện dân gian người Dao Đỏ*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội
7. Trần Hữu Sơn, Triệu Văn Quầy, Nguyễn Văn Thắng, *Những bài ca giáo lý : Sách cổ người Dao*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội.
8. Đỗ Ngọc Tấn, Đặng Thị Hoa, Nguyễn Thị Thanh (2004) *Hôn nhân và gia đình các dân tộc Hmông, Dao ở hai tỉnh Lai Châu và Cao Bằng*, NXB Văn hóa dân tộc, 171tr
9. Hoàng Nam (2004), *Văn hóa các dân tộc thiểu số vùng Đông Bắc*, trường ĐH Văn Hóa Hà Nội.
10. Viện Dân tộc học (1978), *các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía Bắc)*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội
11. Luật Hôn nhân và Gia đình (2009), NXB Tư Pháp
12. Đỗ Thúy Bình (1991), *Thực trạng hôn nhân ở các dân tộc miền núi, tạp chí dân tộc học*, số 02/1991
13. Trần Ngọc Bình (2008), *Văn hóa các dân tộc Việt Nam*, NXB Thanh niên.
14. Trần Ngọc Bình (2009), *Tìm hiểu một số nét văn hóa pháp lý các dân tộc Việt Nam*, NXB Tư Pháp.

15. Báo Lao Động (09/09/2009), *Mô hình can thiệp tảo hôn và hôn nhân cận huyết*, Tr.3
16. Báo Hạnh phúc Gia đình (thứ 5, 23/12/2010), *Mở rộng mô hình can thiệp tảo hôn và hôn nhân cận huyết thống*, tr.6